

ERENE

Evropské společenství pro obnovitelné energie

ERENE: Evropské společenství pro obnovitelné energie

Shrnutí

Obnovitelné energie hrají vedle pilířů úspory energie a zlepšování energetické účinnosti klíčovou roli ve strategii trvale udržitelné evropské energetické politiky. Přispívají k boji se změnou klimatu. Protože se jedná o vlastní energetické zdroje, redukuje závislost EU na dovozu energie, a zvyšují tak jistotu zásobování. Snižují závislost na volatilibních a dramaticky vysokých cenách ropy, plynu a uranu a technologický vývoj v tomto perspektivním odvětví posiluje konkurenceschopnost EU. Na základě svých geologických, klimatických a hydrologických podmínek a mnohotvárnosti disponuje Evropa všemi formami obnovitelných zdrojů energie. Na evropském kontinentu, přestože ne v každé zemi nebo v každém regionu, lze rozvíjet, zpřístupňovat a využívat vodní sílu, větrnou a solární energii, fotovoltaiku, geotermii, energii vln a přílivu a odlivu a energii z biomasy. Odhady – např. Německého centra pro letectví a astronautiku (DLR) – ukazují, že EU, Norsko, Island, Švýcarsko, kandidátské země Chorvatsko a Turecko a státy západního Balkánu společně disponují ekonomickým potenciálem pro výrobu zelené elektřiny, který je výrazně vyšší, než je dnešní a do budoucna prognózovaná potřeba energie.

V Evropě se však doposud využívá pouze zlomek tohoto potenciálu výroby zelené elektřiny. V Evropském hospodářském prostoru (EHP) pokrývá pouze Island a Norsko svou potřebu energie plně z obnovitelných energií. Na západě, jihu a východě EU se tyto možnosti přechodu na zelenou elektřinu uplatňují naproti tomu zpravidla ještě málo, na některých místech takřka vůbec ne. Značný potenciál, který je skryt v obnovitelných zdrojích energie jiných, než je vodní síla, zatím ve většině zemí téměř není využíván. Na západě EU nechává Irsko a Velká Británie i např. Francie svůj značný potenciál větrné energie dosud nevyužitý. Na severu disponují skandinávské země výrazně větším potenciálem vodní a větrné síly a biomasy, než jaký je zatím využíván. Na východě je jen v Polsku nevyužit potenciál výroby zeleného proudu o hodnotě více než 100 TWh. Uprostřed Evropy disponuje Německo potenciálem elektřiny z regenerativních zdrojů, který je víc než šestkrát tak vysoký, než jaké je současné vyrábění množství. Ekonomický potenciál EU v oblasti výroby elektřiny z větrné síly je odhadován na asi dvacetinásobek elektřiny vyrobené z větru v roce 2005 a členské státy resp. kandidátské státy, které se nacházejí ve slunečném pásu země nebo v jeho blízkosti, by mohly svou elektřinou ze solárně termických elektráren pokrýt téměř polovinu potřeby elektřiny v EU. Evropa je teprve na začátku využití svých obnovitelných zdrojů energie.

EU si stanovila společný cíl zvýšit do roku 2020 podíl obnovitelných energií na celkové spotřebě energie na minimálně 20 %. Rozdílných národních cílů platných pro jednotlivé členské státy má být dosaženo prostřednictvím národních akčních plánů. Výhody společného postupu, které nabízí EU jakožto jedno společenství, tím ale nejsou vyčerpány. Srovnáme-li dnešní situaci se situací v letech, kdy bylo Evropské společenství zakládáno a kdy v podobě smluv o Evropském společenství uhlí a oceli a Evropském společenství pro atomovou energii sledovaly dvě ze tří zakládacích smluv energetickopolitické cíle, chybí v současné době na evropské úrovni podobná odhodlanost prosazovat společným jednáním rozvoj a využívání obnovitelných energií.

Přitom by se i v oblasti obnovitelných energií dala společným postupem uskutečňovat vize, kterou by možná jednotlivé členské státy samostatně považovaly za ryzí utopii. Tuto možnost by mělo nabídnout nové Evropské společenství pro obnovitelné energie – ERENE. Úkolem ERENE by mělo být vnímat potenciály pro kompletní přechod na obnovitelné energie v sektoru elektrické energie nejen v národním rámci, ale přiblížit a zrealizovat tento přechod pomocí společné strategie.

ERENE by mělo vytvořit předpoklady pro optimální využití klimatické, geologické a hydrologické rozmanitosti EU, která se odráží v pestrosti zdrojů obnovitelné energie a v jejich prostorovém rozložení v Evropě. Některé země EU resp. další evropské státy zahrnuté do analýzy díky nim mají výrazně vyšší potenciál výroby zeleného proudu, než kolik je zapotřebí k pokrytí jejich vlastní potřeby elektřiny. Pro nejméně třetinu současných členských států EU by naproti tomu bylo obtížné nebo nemožné vytvořit strategii, která by umožňovala přechod na výlučně zelenou elektřinu při využití pouze takových zdrojů obnovitelné energie, které se nacházejí na jejich národním teritoriu. Je zřejmé, že strategie, která kombinuje využívání lokálních zdrojů s nadregionální a mezinárodní sítí evropského vnitřního trhu zelené energie, otevírá nové šance pro ekologickou modernizaci sektoru elektřiny a perspektivy kompletního pokrytí potřeby elektřiny v EU z obnovitelných zdrojů.

Založení ERENE je třeba vnímat ne jako alternativu ke směrnici na podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů navržené Evropskou komisí v lednu 2008, která pro energetickou politiku v EU představuje velký pokrok. ERENE má spíše již dnes nabídnout ambiciózním členským státům možnost vydat se cestou vývoje, která svou perspektivou přesahuje tuto směrnici, a to nejen v rámci jednoho státu, ale společným postupem. ERENE by bylo avantgardou v přechodu výroby elektřiny z fosilních a nukleárních nosičů energie na obnovitelné zdroje. ERENE by posílilo evropskou integraci a vyzvedlo by její význam pro zvládání úkolů, které přinese budoucnost.

ERENE lze založit jako společenství na bázi vlastní smlouvy, nebo jako společenství pro intenzivní spolupráci členských států pod střechou EU. Založení ERENE jako projektu intenzivní spolupráce by zdůraznilo, že se jedná o nový velký integrační projekt EU, i když by jeho členy – podobně jako u měnové unie – nebyly zpočátku všechny členské státy. Založení na bázi vlastní nové smlouvy analogické s Evropským společenstvím uhlí a oceli (ESUO) a Evropským společenstvím pro atomovou energii (EURATOM) by rovněž symbolicky upozornilo na historickou cestu z fosilního a nukleárního věku směrem k využívání obnovitelných energií, a ukázalo, že se evropské státy více než 50 let po založení svého společenství znovu společně zabývají cílem, kterého zatím nedosáhly, tedy realizací ekologického a bezpečného zásobování energií v Evropě.

Pro splnění svého úkolů by ERENE mělo být vybaveno těmito kompetencemi

- pracovat na výzkumu, podporovat šíření poznatků a inovací prostřednictvím zřízení předváděcích zařízení. Proto by mělo mít ERENE možnost realizovat společné výzkumné programy; zřizovat a provozovat společná výzkumná zařízení; zřizovat předváděcí zařízení na výrobu a distribuci energie z obnovitelných zdrojů a podporovat vzdělávací programy např. pomocí podpory kateder nebo výměnných programů.
- přispívat k vytváření společné evropské sítě příjmu účastí na výstavbě a provozu přeshraničních spojovacích uzlů a připojování sítí ke společným předváděcím zařízením. Stejně tak by mělo být úkolem podporovat rozvoj inteligentní sítě pro zapojování a systémovou integraci obnovitelných energií.
- zakládat společné podniky;
- usnadňovat a podporovat investice do zařízení na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie prostřednictvím jednotného systému subvencí pro obchod s elektřinou z obnovitelných zdrojů, k čemuž bude v členských státech ERENE navržen systém subvencí pro specifické technologie založený na cenách pro dovozy regenerativní energie, který bude existovat vedle národních subvenčních systémů;
- podporovat spolupráci s ostatními státy v oblasti obnovitelných energií.

Výdaje ERENE budou financovat zúčastněné členské státy. Financování bude probíhat z příjmů z evropského systému obchodování s emisemi. Pro financování největší části úkolů je navrhován princip „geografického návratu“, podle něž by rozdělení objemu zakázek, investic a dohod o dodávce elektřiny mělo odpovídat příspěvkům jednotlivých států na financování.

Jaké kroky je třeba podniknout, aby bylo možné založit Evropské společenství pro obnovitelné energie jakožto nový velký evropský integrační projekt?

- Rok 2008 by měl být využit pro konzultace návrhu založení ERENE. Klimatická konference OSN v prosinci 2008 v Poznani je z tohoto hlediska rovněž důležitým datem.
- Volby do Evropského parlamentu v prvním pololetí roku 2009 nabízejí možnost zahrnout návrh ERENE do evropské agendy.
- Po vstoupení Lisabonské smlouvy v platnost lze pomocí nového nástroje občanské iniciativy včlenit návrh do agendy Komise a druhé pololetí roku 2009 lze využít k další konkretizaci návrhu na národní a evropské úrovni a především s ohledem na klimatickou konferenci OSN koncem roku 2009 v Kodani.
- Na začátku roku 2010 by za španělského předsednictví mohl být udělen mandát pro přípravu založení ERENE – ať už by to bylo vypracování vlastní smlouvy nebo projektu intenzivní spolupráce v EU.
- Pak by mohlo být v roce 2010, tedy 60 let po Schumannově plánu, na jehož základě proběhlo založení prvního Evropského společenství – ESUO, přijato rozhodnutí založit Evropské společenství pro obnovitelné energie – ERENE.

ERENE – by mohlo být po vytvoření společného vnitřního trhu a zavedení společné měny novým velkým projektem Evropy, který by vyzvedl význam společného evropského postupu pro schopnost obstát v budoucnosti.

Heinrich-Böll-Stiftung

Spálená 23, 110 00 Praha 1

Česká republika

T +420 251 814 175

F +420 251 814 174

E v.d.rakt@boell.cz